

Licht verradt de donkere kanten van Hongkong

Hongkong showt haar licht. 's Avonds kleurt neonverlichting de straten van de stad in. Op de Avenue of Stars is elke dag om 20.00 uur de Symphony of Lights. Honderden mensen vergapen zich aan de skyline bij Victoria Harbour, die schittert met een lichtshow. Tijdens mijn twee weken in Hongkong ontdek ik: licht onthult ook de donkere kanten van de metropool.

Schermpjeslicht in overvloed

'No English, no English,' hakkelt de chauffeur. Zijn bruine ogen gaan van de weg naar de schermpjes boven het dashboard. Vier schermpjes op iPhone-formaat. Terwijl we op de linkerbaan de Kap Shui Munbrug over zoeven, tikt hij appjes in Chinese tekens. Ik herken alleen de emoticons. Op de andere schermpjes zie ik een aandelenkoers, de route en iets wat lijkt op Teletekst. De rechterhand van de taxichauffeur wisselt af tussen stuur en telefoon. We arriveren bij het hotel naast de campus van de City University of Hongkong. Een seconde oogcontact. Dan vertrekt de bestuurder in zijn rood-witte Toyota Comfort.

De stille studententunnel. Zo noem ik na twee dagen de 50 meter lange, overdekte gang van het hotel naar metrostation Kowloon Tong. Dagelijks komen honderden studenten me hier tegemoet, op hun route naar de universiteit. Ze lopen met het hoofd naar beneden. Als het donker zou zijn in deze witte tunnel, dan zouden de telefoonschermpjes hun gezichten stuk voor stuk uitlichten. Ik hoor in deze doorgang geen stemmen of gelach. Alleen voetstappen.

Eén beeld blijft me extra bij, juist omdat het schort aan schermlicht. In de stille studententunnel is ze onderdeel van de zwerm wezens die me tegemoet komt. Een studente met roze knipjes in haar steile, zwarte haar. Ook zij loopt met haar hoofd gebogen. Ook zij is stil. Onder haar hoofd alleen geen schermpjeslicht, maar een grijs, gehaakt kleedje. Ze haakt verder terwijl ze me passeert. Ik kijk achterom, totdat ze opgaat in de menigte.

Schermstaren leidt tot ongelukken. Met hangend hoofd missen Hongkongers de overgang van de voetgangerspaden naar de straat. Hongkong bestrijdt het gevaar van schermpjeslicht met trottoirverlichting. Op meerdere plekken schijnt rood waarschuwingslicht vanuit de stoeptegels omhoog. Liever niet onder een voertuig verdwijnen terwijl je gamet op je telefoon? Dan even opletten nu. Je bereikt een straat met échte auto's.

Discolicht op zondag

Op zondagmiddag wandel ik door het Binnenhof van Hongkong: Tamar park. Een park van zo'n vijf voetbalvelden groot. Egale gazons met grijskleurige siergrassen en roze bloemen ernaast. In het gras staan op gelijke afstand van elkaar tientallen tamarindebomen en kokospalmen. Zonlicht weerkaatst op de glazen hoogbouw achter het park. Het regeringsgebouw heeft de vorm van een omgekeerde, hoekige U. De wetgevende macht van Hongkong huist in een zwarte, cilindervormige toren, ook van glas. Tientallen verdiepingen waar het zicht naar binnen ontbreekt. Of er licht brandt in die toren? Geen idee.

Vandaag contrasteren de rechte lijnen van het parkontwerp met een wirwar aan gekleurde picknickkleden, parasols en tentjes. Op het gras zitten vrouwen in groepjes. Geen man te bekennen. De vrouwen leggen eten in plastic bakjes op hun kleed, slapen en

praten. Ik zie tientallen speakers. Sommige boxen verspreiden gekleurd discolicht. Vrouwen maken filmpjes op muziek van Celine Dion of Mariah Carey. Ze playbacken en dansen min of meer synchroon.

‘Wat brengt jullie hier vandaag?’ Ik vraag het aan een groepje van zeven vrouwen. ‘We are housekeepers. This is the helpers’ day off. We make Tiktok clips.’ Op Tiktok vind ik daarna honderden filmpjes van dansende vrouwen in Tamar park. En het vrouwelijk samenzijn gaat verder dan dit ene park. Ook op de voetgangersbruggen zitten vrouwen in groepjes bij elkaar. De Filipijnse, Thaise of Indonesische *domestic helpers* zoeken elkaar op. Ze hebben zondags elk hun eigen territorium. Als daglicht verandert in schemering, verdwijnen de vrouwen in het gangenstelsel van de metrostations.

Op maandag is Tamar park leeg, net als de voetgangersbruggen. De vrouwen zitten nog wel in mijn hoofd. Ik lees dat zo’n [vijf](#) procent van de inwoners van Hongkong bestaat uit *domestic helpers*. Door hun toestroom is de geslachtsverhouding man-vrouw in Hongkong omgeslagen naar meer vrouwen dan mannen. In de jaren ’80 was dat nog andersom. De helpers wonen in bij hun werkgevers. Dat is wettelijk verplicht. Soms hebben ze een eigen kamer, maar het komt net zo vaak voor dat ze enkel een bed hebben in de kamer van het jongste kind. Deze onzichtbare inwoners van Hongkong leven grotendeels binnenshuis. Pas de volgende zondag komen ze weer naar buiten uit de donkere torens van de wereldstad, voor hun wekelijkse portie daglicht.

Daglicht als luxegoed

Daglicht is niet alleen een luxegoed voor *domestic workers*. Ook hoogopgeleide werkers koesteren het. Naast mijn hotel staat het gebouw van de City University of Hongkong. In de kantoren aan de buitenzijde van het complex vertoeven de professoren en de universitair hoofddocenten. Wetenschappers met lagere functies krijgen een kamer in de ingewanden van het gebouw. Zonder raam, zonder daglicht. Elke vierkante meter is er één. In Hongkong wonen zestien keer meer mensen per vierkante kilometer dan in Nederland. Trek je je wenkbrauwen op over €9.000 per vierkante meter woonruimte in Amsterdam? In Hongkong kost een vierkante meter huis tussen de €46.000 en €50.000.

In het Hongkongse museum M+ stuit ik op een extreme casus over ruimte en daglicht: de geschiedenis van Kowloon Walled City. Deze stad-in-een-stad was bijna net zo groot als Tamar park. De Walled City startte als een kleine militaire post. Zonverlichte paden veranderden geleidelijk in schaduwrijke doorgangen. Totdat het zonlicht volledig verdween uit de ommuurde stad. In Kowloon Walled City woonden meer dan een miljoen inwoners per vierkante kilometer: de meest dichtbevolkte plek ter wereld ooit.

Bewoners in de buitenste appartementen van Kowloon Walled City hadden frisse lucht en zonlicht. Maar de meeste appartementen zaten binnenin. Die inwoners waren 100% afhankelijk van elektrisch licht. In dat duistere hart van Kowloon Walled City maakten criminele bendes de dienst uit. Zowel de Chinese overheid als de koloniale Britse overheid negeerden dit stuk land in Hongkong. Het enige bouwvoorschrift in de vrijstaat was: bouw niet hoger dan veertien verdiepingen, vanwege het dichtbijgelegen vliegveld.

In 1997 ontmantelt de Hongkongse overheid Kowloon Walled City. Ze acht het risico op brand en instortingsgevaar te groot. Op de plek van de vrijstaat vind je nu Kowloon Walled City park. Ik bezoek het park met sculpturen van Chinese sterrenbeelden, watervallen, tempels en duizenden soorten bloemen en planten. De lege ruimte valt op. Om het park heen staan grijze wolkenkrabbers van tientallen verdiepingen hoog. Ik kijk naar boven en fantaseer. Wie wonen daar? Wat doen de vrouwen uit Tamar park daar nu? Ik vermoed zomaar dat dit lichte park weinig onthult over hún Hongkong.